

Βασικές Αρχές για την Προώθηση Ποιοτικής Ενταξιακής Εκπαίδευσης

Προτάσεις για πρακτική

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Προτάσεις για πρακτική

Ο Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή είναι ένας ανεξάρτητος αυτοδιοικούμενος οργανισμός, υποστηριζόμενος από τα κράτη μέλη του Φορέα και τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα (την Επιτροπή και το Κοινοβούλιο).

Οι απόψεις οι οποίες εκφράζονται στο παρόν έγγραφο δεν αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις επίσημες απόψεις του Φορέα, των κρατών μελών ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δε μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για την οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται στο παρόν κείμενο.

Η χρήση αποσπασμάτων του κειμένου επιτρέπεται, υπό τον όρο να γίνεται σαφής αναφορά στην πηγή. Η παραπομπή στην παρούσα έκθεση πρέπει να έχει ως εξής: Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή (2011) *Βασικές Αρχές για την Προώθηση Ποιοτικής Ενταξιακής Εκπαίδευσης – Προτάσεις για πρακτική*, Odense, Denmark: European Agency for Development in Special Needs Education

Η έκθεση είναι διαθέσιμη σε πλήρως εύχρηστη ηλεκτρονική μορφή και μεταφρασμένη σε 21 γλώσσες με σκοπό την καλύτερη πρόσβαση στην πληροφόρηση. Η ηλεκτρονική έκδοση της παρούσας έκθεσης είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο του Φορέα: www.european-agency.org

Η παρούσα έκθεση συντάχθηκε από τους:

John Hunter, Εθνικός αντιπρόσωπος του Φορέα, Ηνωμένο Βασίλειο (Βόρεια Ιρλανδία)

Bryndis Sigurjónsdóttir, Εθνικός Συντονιστής του Φορέα, Ισλανδία

George Borg, Εθνικός αντιπρόσωπος του Φορέα, Μάλτα

Simona D'Alessio, Μέλος του προσωπικού Φορέα

Επιμελήθηκε από την Verity Donnelly, Μέλος του Προσωπικού του Φορέα

Εξώφυλλο: Daniela Demeterová, Τσέχικη Δημοκρατία

ISBN: 978-87-7110-303-8 (Ηλεκτρονική μορφή)

ISBN: 978-87-7110-282-6 (Εντυπη Μορφή)

© **European Agency for Development in Special Needs Education 2011**

Secretariat
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brussels Office
3 Avenue Palmerston
BE-1000 Brussels Belgium
Tel: +32 2 280 33 59
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

Η έκδοση του παρόντος κειμένου έγινε με την υποστήριξη της DG Education and Culture (Γενική Διεύθυνση για την Εκπαίδευση και τον Πολιτισμό) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής:
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
1.1 Θεωρητικό Πλαίσιο	7
2. Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ	11
3. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	17
3.1 Η ανταπόκριση στις φωνές των μαθητών	17
3.2 Ενεργή συμμετοχή των μαθητών	18
3.3 Θετική στάση των εκπαιδευτικών	18
3.4 Αποτελεσματικές δεξιότητες των εκπαιδευτικών	20
3.5 Σχολική Ηγεσία με όραμα	21
3.6 Συνεκτικές διεπιστημονικές υπηρεσίες.....	23
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ	25
5. ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	26
5.1 Πηγές του Φορέα	26
5.2 Άλλες πηγές.....	27

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πρώτη έκθεση της σειράς των Βασικών Αρχών βασίστηκε σε δημοσιευμένες εργασίες του Φορέα μέχρι το 2003. Μία δεύτερη επισκόπηση των εργασιών του Φορέα δημοσιεύτηκε το 2009 με το έγγραφο *Βασικές Αρχές για την Προαγωγή της Ποιότητας στη Συνεκπαίδευση – Προτάσεις για τους Διαμορφωτές Πολιτικής*. Και οι δύο δημοσιεύσεις παρείχαν μία σύνθεση των βασικών ευρημάτων που βασίστηκαν στις θεματικές μελέτες του Φορέα με σκοπό την υποστήριξη της ενταξιακής πολιτικής.

Το 2007, οι εκπρόσωποι του Φορέα συμφώνησαν ότι τέτοιου είδους συνοπτικές πληροφορίες θα πρέπει να παράγονται σε τακτική βάση. Επιπλέον συμφώνησαν ότι οι εργασίες αυτές θα πρέπει να προχωρούν πέρα από την επισκόπηση ζητημάτων πολιτικής και σε μία σύνθεση βασικών αρχών για την πρακτική. Επομένως το παρόν έγγραφο προχωράει σε μία επισκόπηση των εργασιών του Φορέα από το 2003 με σκοπό να παρέχει μία σύνοψη των αρχών για την ενταξιακή πρακτική, όπως αυτή θεμελιώνεται μέσα από τις θεματικές μελέτες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε όλα τα κράτη μέλη. Η πλήρης λίστα των εγγράφων που αξιοποιήθηκαν είναι διαθέσιμη στην Ενότητα 5.

Οι προτάσεις, οι οποίες αναπτύχθηκαν από τους φορείς χάραξης πολιτικής και τους επαγγελματίες της εκπαίδευσης, παρουσιάζουν τα βασικά μηνύματα για την πρακτική. Υπάρχει η ελπίδα ότι, σε συνδυασμό με την έκδοση του 2009, θα υποστηρίξει όλους τους ηγέτες της εκπαίδευσης ώστε να προωθήσουν τη δημιουργία περισσότερο ενταξιακών εκπαιδευτικών συστημάτων σε όλη την Ευρώπη.

Τα ευρήματα από τις θεματικές δημοσιεύσεις του Φορέα τα οποία αξιοποιήθηκαν για τη σύνταξη των αρχών πρακτικής στο συγκεκριμένο κείμενο εμπεριέχονται σε ένα πίνακα σύνθεσης ευρημάτων. Ο πίνακας αυτός είναι διαθέσιμος, σε συνδυασμό με όλες τις πληροφορίες σχετικά με τη συγκεκριμένη εργασία στον ιστότοπο: <http://www.european-agency.org/agency-projects/key-principles>

Cor Meijer

Διευθυντής: Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι εκθέσεις Βασικών Αρχών του Φορέα οι οποίες δημοσιεύτηκαν το 2003 και το 2009 ανέδειξαν προτάσεις σχετικά με εκείνες τις πτυχές της εκπαιδευτικής πολιτικής οι οποίες προβάλλονται ως αποτελεσματικές για την υποστήριξη της ένταξης των μαθητών με διαφορετικούς τύπους ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών (ΕΕΑ) και οι οποίες υποστηρίζονται από τη θεμελιώδη αρχή για παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης σε όλους τους μαθητές. Το παρόν κείμενο αντλεί πληροφορίες από τα στοιχεία των εργασιών του Φορέα από το 2003, και συνοψίζει τις βασικές αρχές για πρακτική οι οποίες παρουσιάζονται ως ζωτικής σημασίας για την ποιοτική υποστήριξη των μαθητών με διαφορετικές ανάγκες μέσα στα γενικά εκπαιδευτικά πλαίσια.

1.1 Θεωρητικό Πλαίσιο

Ορισμένες βασικές Ευρωπαϊκές και Διεθνείς κατευθυντήριες αρχές σχετικά με την ενταξιακή εκπαίδευση παρουσιάζονται στον ιστότοπο: <http://www.european-agency.org/agency-projects/key-principles/a-european-and-international-approach-to-inclusive-education>. Ομοίως ένας μεγάλος αριθμός πρόσφατων δημοσιεύσεων επισημαίνουν την ανάγκη για βελτίωση των σχολικών πλαισίων ώστε να είναι σε θέση να εκπαιδεύσουν όλους τους μαθητές στις κοινότητές τους και οι οποίες διαμορφώνουν το πλαίσιο της παρούσας εργασίας.

Με βάση της *Πολιτικές Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την Ένταξη και την Εκπαίδευση* της UNESCO (2009), ολοένα και περισσότερο αναγνωρίζεται ότι η ένταξη και η ποιότητα είναι αλληλο-ανταποδοτικές – ότι δηλαδή ένα ενταξιακό ήθος μπορεί να συντελέσει σημαντικά στην παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης για όλους τους μαθητές. Ο ρόλος της ενταξιακής εκπαίδευσης στην ανάπτυξη μίας περισσότερο δίκαιης, ισότιμης και δημοκρατικής κοινωνίας όπου η διαφορετικότητα θα γιορτάζεται αποκτά επίσης αυξανόμενη σημασία. Μία τέτοιου είδους εξέλιξη συμπεριλαμβάνει αρχές όπως οι ίσες ευκαιρίες για όλους, η καταπολέμηση των διακρίσεων, και η πλήρης πρόσβαση και είναι απαραίτητο να λαμβάνει υπόψη, ειδικότερα, τις ατομικές ανάγκες των μαθητών οι οποίοι βρίσκονται σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και περιθωριοποίησης.

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009) τονίζει ότι: «Η εκπαίδευση θα πρέπει να προωθεί διαπολιτισμικές ικανότητες,

δημοκρατικές αξίες και το σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα και στο περιβάλλον, όπως επίσης να μάχεται όλες τις μορφές διάκρισης, με το να εφοδιάζει κατάλληλα όλους τους νέους ανθρώπους για τη θετική αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές τους που προέρχονται από διαφορετικά υπόβαθρα» (σελ. 3).

Το ίδιο σημείο ενισχύεται και από τα *Συμπεράσματα του Συμβουλίου των Υπουργών σχετικά με την κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης* (2010) στα οποία υπογραμμίζεται ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα σε όλη την Ευρώπη χρειάζεται να διασφαλίσουν τόσο την ισότητα όσο και την αριστεία αναγνωρίζοντας ότι η βελτίωση της εκπαιδευτικής επίδοσης και των βασικών ικανοτήτων για όλους είναι κρίσιμη όχι μόνο για την οικονομική ανάπτυξη και τον ανταγωνισμό αλλά και για τη μείωση της φτώχειας και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης.

Ο ορισμός της ισότητας από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2006) αναφέρει ότι: «...θεωρείται ως ο βαθμός στον οποίο τα άτομα μπορούν να επωφελούνται από την εκπαίδευση και την κατάρτιση, όσον αφορά τις ευκαιρίες, την πρόσβαση, τη μεταχείριση και τα αποτελέσματα» (σ. 2). Ο ΟΟΣΑ (2007) συνδέει την έννοια της ισότητας με τη δικαιοσύνη και δηλώνει ότι οι προσωπικές και κοινωνικές συνθήκες δε θα πρέπει να αποτελούν εμπόδιο στην επίτευξη των εκπαιδευτικών δυνατοτήτων.

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ανθρώπων με Αναπηρίες (2006) (ΣΗΕΔΑΑ) και ιδιαίτερα το Άρθρο 24 αναφορικά με την εκπαίδευση επίσης τάσσεται υπέρ της ενταξιακής εκπαίδευσης και σε συνδυασμό με το προαιρετικό πρωτόκολλο έχει επικυρωθεί από έναν αυξανόμενο αριθμό των κρατών μελών του Φορέα και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Βλέπε: <http://www.un.org/disabilities/latest.asp?id=169>). Η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αναπηρία στοχεύει στην ευθυγράμμιση των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη ΣΗΕΔΑΑ.

Η *Παγκόσμια Έκθεση για την Αναπηρία* (2011) τονίζει τη σημαντικότητα κατάλληλης κατάρτισης των εκπαιδευτικών γενικής εκπαίδευσης για να μπορούν να αισθάνονται οι εκπαιδευτικοί βέβαιοι και ικανοί να διδάξουν παιδιά με 'διαφορετικές ανάγκες'. Η έκθεση επισημαίνει ότι τα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών θα πρέπει να εστιάζονται όχι μόνο στην παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων αλλά κυρίως σε αντιλήψεις και σε αξίες.

Η ένταξη αποτελεί ένα ζήτημα υπό διαπραγμάτευση σε όλα τα κράτη μέλη του Φορέα και παρότι σημειώνονται διαφορές στις προσεγγίσεις που υιοθετούνται για την αντιμετώπιση των αναγκών όλων των μαθητών, ιδιαίτερα για τους μαθητές οι οποίοι χρειάζονται πρόσθετη υποστήριξη εξαιτίας των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών και αναπηριών, υπάρχει ωστόσο και μία σειρά από κοινά στοιχεία τα οποία έχουν ως στόχο την αύξηση των εκπαιδευτικών επιτευγμάτων για όλους τους μαθητές. Η επόμενη ενότητα περιγράφει τη βάση των αρχών πρακτικής μέσα από τα ευρήματα διαφορετικών μελετών οι οποίες αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια των εργασιών του Φορέα και αναλύονται στην ενότητα 3.

2. Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

Στη δημοσίευση σχετικά με τις *Βασικές Αρχές για την Προώθηση Ποιοτικής Ενταξιακής Εκπαίδευση (Key Principles for Promoting Quality in Inclusive Education)* (2009), η διεύρυνση της συμμετοχής με σκοπό την αύξηση των εκπαιδευτικών ευκαιριών για όλους τους μαθητές αναγνωρίστηκε ως μία πρωταρχική αρχή. Η δημοσίευση ανέδειξε μία σειρά από αλληλοσυνδεόμενα θέματα:

- εκπαίδευση και κατάρτιση σε ζητήματα ενταξιακής εκπαίδευσης για όλους τους εκπαιδευτικούς
- οργανωτική κουλτούρα και ήθος που προωθεί την ενταξιακή εκπαίδευση
- δομές στήριξης οργανωμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σε θέση να υποστηρίξουν την ένταξη
- ευέλικτα συστήματα διαχείρισης πόρων τα οποία να προωθούν την ένταξη
- πολιτικές οι οποίες να προωθούν την ένταξη
- νομοθεσία η οποία να προωθεί την ένταξη.

Τα παραπάνω θέματα παρέχουν τη βάση για τη σύνθεση των αρχών πρακτικής εφαρμογής όπως αυτές προσδιορίζονται μέσα από τις θεματικές μελέτες του Φορέα και οι οποίες παρουσιάζονται στο συγκεκριμένο έγγραφο. Ως εκ τούτου σε αυτό το σημείο οι μελέτες αυτές θα συζητηθούν με μεγαλύτερη λεπτομέρεια.

Όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή, η ένταξη γίνεται πλέον αντιληπτή ως ένα ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων το οποίο αφορά ένα ευρύτερο φάσμα μαθητών και δεν περιορίζεται μόνο στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Όπως αναφέρεται στην Έκθεση του Φορέα το 2011 *Συμμετοχή στην Ενταξιακή Εκπαίδευση- Ένα Πλαίσιο Ανάπτυξης Δεικτών (Participation in Inclusive Education – A Framework for Developing Indicators)*, πολλοί μαθητές, αν και είναι παρόντες στο σχολείο, δεν συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία και εγκαταλείπουν το σχολείο με ελάχιστα θετικά αποτελέσματα. Η ενεργή συμμετοχή σε όλες τις πτυχές της σχολικής ζωής είναι απαραίτητη, αν επιθυμούμε οι μαθητές να συνεχίσουν την εκπαιδευτική τους πορεία και να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους στη

ζωή τους, στην εργασία και σύμφωνα με την ιδιότητα τους ως παγκόσμιοι πολίτες.

Αναφορικά με την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, το Συμβούλιο της Ευρώπης (2011) αναφέρει ότι: «Τα μέτρα πολιτικής τα οποία θα διαφοροποιήσουν την παρούσα κατάσταση, πιθανόν να πρέπει να συμπεριλαμβάνουν καλύτερα προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης, ενημερωμένα προγράμματα σπουδών, βελτιωμένα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών, καινοτόμες διδακτικές μεθόδους, εξατομικευμένη υποστήριξη, ιδιαίτερα για τις μειονεκτούσες ομάδες του πληθυσμού, συμπεριλαμβανόμενων των μεταναστών και των Ρομά- και ισχυρότερη συνεργασία με τις οικογένειες και την τοπική κοινότητα» (σελ. 2). Μέσω της δημιουργίας αποτελεσματικών συνεργασιών, τα σχολεία θα είναι ολοένα και περισσότερο σε θέση να επηρεάσουν θετικά τις συνθήκες πέρα από το σχολείο, με τη βελτίωση της υποστήριξης των μαθητών και των οικογενειών τους.

Οι πρόσφατες δημοσιεύσεις του Φορέα *Η Εφαρμογή της αξιολόγησης στη Συνεκπαίδευση και Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών σε Ζητήματα Ένταξης στην Ευρώπη* (2011) επισημαίνουν ότι οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται χρόνο για επαγγελματικό αναστοχασμό και δηλώνουν ότι τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές θα πρέπει να αναπτύξουν θετικές νοοτροπίες, με το να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις και τα λάθη σαν επιπλέον μαθησιακές ευκαιρίες. Σε όλα τα εκπαιδευτικά πλαίσια η διαφορετικότητα θα πρέπει να γιορτάζεται, να χαίρει εκτίμησης και να θεωρείται πηγή μάθησης. Γίνεται σαφές ότι, η βασική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση εκπαιδευτικών κατέχει κρίσιμο ρόλο τόσο στην ανάπτυξη θετικών στάσεων των εκπαιδευτικών όσο και στην κατάκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων.

Η έκδοση *Η Εφαρμογή της Αξιολόγησης στη Συνεκπαίδευση* (2007) τονίζει τον κρίσιμο ρόλο των διευθυντών των σχολείων στη μετάβαση προς την ενταξιακή εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικοί είναι οι ηγέτες των τάξεων τους και έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν τη διδακτική και τη μάθηση, δεν μπορούν ωστόσο να εγγυηθούν την ανάπτυξη ενταξιακών πρακτικών εάν η ηγεσία του σχολείου δεν υποστηρίξει την εργασία τους και τη συνεχιζόμενη επαγγελματική τους ανάπτυξη. Οι διευθυντές των σχολείων θα πρέπει να δημιουργούν τις συνθήκες για την ανάπτυξη ενταξιακών πρακτικών μέσα από τη δημιουργία ισχυρών σχέσεων και μέσα από τη δέσμευση για συνεργασία, ομαδική εργασία, έρευνα και καινοτομία.

Στο πλαίσιο ενός θετικού σχολικού ήθους, οι μαθητές εισακούονται και εμπλέκονται ενεργά στην αξιολόγηση και τη μάθησή τους, όπως επισημαίνεται στη δημοσίευση *Η φωνή των νέων: Η Διαφορετικότητα στην Εκπαίδευση* (2008). Η *Παγκόσμια Έκθεση για την Αναπηρία* (2011) επίσης τονίζει τη σημασία του να ακουστούν οι φωνές των μαθητών με αναπηρίες. Προκείμενου να συμβεί αυτό, θα πρέπει να παρέχεται στους μαθητές ένα εύρος ευκαιριών πρόσβασης στη πληροφορία (π.χ. μέσω κατάλληλων μεθόδων επικοινωνίας) και στη συνέχεια οι μαθητές να υποστηριχθούν στους τομείς επεξεργασίας της πληροφορίας, οργάνωσης ιδεών και της ανταπόκρισης με εκφραστικούς τρόπους.

Η έκθεση του Φορέα *Η Αξιολόγηση στο Πλαίσιο της Συνεκπαίδευσης* (2007) επισημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί ολοένα και περισσότερο δρουν ως καθοδηγητές και μεσολαβητές της μάθησης. Η αξιολόγηση γίνεται ένα αναπόσπαστο μέρος της μαθησιακής διαδικασίας όπου οι μαθητές εκφράζουν τις προσωπικές τους προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα τους και τα εμπόδια που βιώνουν κατά τη μαθησιακή διαδικασία. Οι δημοσιεύσεις του Φορέα *Η Ειδική Εκπαίδευση στην Ευρώπη* (2003) και *Πολυπολιτισμικότητα και Ειδική Αγωγή* (2009) τονίζουν ακόμα περισσότερο τη σπουδαιότητα αξιοποίησης τέτοιων εξατομικευμένων προσεγγίσεων και η έκθεση *ΤΠΕ στην Εκπαίδευση για άτομα με αναπηρίες (ICTs in Education for People with Disabilities)* (2011) (μία από κοινού δημοσίευση με την UNESCO IITE) υπογραμμίζει το τον τρόπο με το οποίο η τεχνολογία της πληροφορίας και της επικοινωνίας μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό εργαλείο για την υποστήριξη εξατομικευμένων μαθησιακών προσεγγίσεων.

Τα ειδικά εκπαιδευτικά πλαίσια μπορεί να συμπεριληφθούν ως βασικοί συνεργάτες στην ανάπτυξη ενταξιακών πρακτικών. Καθώς αναπτύσσουν το ρόλο τους ως πηγές μάθησης, τέτοιου είδους εκπαιδευτικά πλαίσια μπορεί να διευκολύνουν την ανταλλαγή επαγγελματικής εμπειρίας και εξειδίκευσης, διαμέσου δικτύων επικοινωνίας και διαλόγου και να αυξήσουν τις δυνατότητες όλων των σχολείων για την ανταπόκριση στις διαφορετικές ανάγκες. Η δημοσίευση *Ειδική Αγωγή στην Ευρώπη - Θεματική Δημοσίευση* (2003) δείχνει ότι η πρακτική αυτή θα μπορούσε να βελτιώσει την παρεχόμενη υποστήριξη για όλους τους μαθητές.

Οι μαθητές και οι οικογένειες που χρειάζονται πρόσθετη υποστήριξη θα πρέπει να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε συνεκτικά σχέδια για

τη διασφάλιση κατάλληλων, οικονομικά προσιτών υπηρεσιών που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους και θα μπορούν να οδηγήσουν στην επίτευξη θετικών μακροχρόνιων αποτελεσμάτων. Όπως αναφέρεται στο έγγραφο *Πρώιμη Παρέμβαση: Πρόοδος και Εξελίξεις 2005–2010* (2010), τα σχολεία και οι υποστηρικτικές υπηρεσίες όλων των επιστημονικών κλάδων θα πρέπει να εργάζονται σε στενή συνεργασία για την ανταπόκριση των αναγκών όλων των μαθητών και των οικογενειών τους σε κάθε τοπική κοινότητα. Η επένδυση σε προγράμματα πρώιμης παρέμβασης θα πρέπει να θεωρηθεί ως μακροπρόθεσμη, εφόσον θα συντελέσει στη μείωση των υπηρεσιών που καθίστανται αναγκαίες στους ευάλωτους μαθητές στη μετέπειτα ζωής τους. Η έκθεση *Τεχνολογία Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ICT) στην Ειδική Αγωγή (ΕΑ) 2011* τονίζει τη σημαντικότητα της εμπλοκής των οικογενειών στην ανάπτυξη εργαλείων και προσεγγίσεων για τους μαθητές, τα οποία μπορεί να αξιοποιηθούν τόσο κατά τη διαδικασία της μάθησης όσο και στο περιβάλλον του σπιτιού ως μία συνεχιζόμενη και συντονισμένη προσέγγιση.

Το έγγραφο *Η Εφαρμογή της Αξιολόγησης στη Συνεκπαίδευση* (2009) περιγράφει τη μετάβαση από την πολύ-επιστημονική στην διεπιστημονική εργασία, η οποία ενσωματώνει τη γνώση και τις οπτικές διαφορετικών τομέων επιστημονικής και επαγγελματικής εξειδίκευσης με σκοπό να εξετάσει τα διάφορα ζητήματα ολιστικά και να παρέχει ευέλικτες επιλογές υποστήριξης. Αυτή η συνεργατική προσέγγιση απαιτεί τη συνεργασία και ανάμεσα στους διαφορετικούς τομείς χάραξης πολιτικής (π.χ. υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες) σε όλα τα επίπεδα.

Ενώσω αναγνωρίζεται ο κρίσιμος ρόλος των εκπαιδευτικών και των διευθυντών των σχολείων όπως συζητήθηκε παραπάνω, οι βασικές αρχές που παρουσιάζονται στο παρόν κείμενο έχουν ως αφετηρία την οπτική των μαθητών, τοποθετώντας τα παιδιά και τους νέους στο επίκεντρο του σχεδιασμού σχετικά με την παρουσία τους (πρόσβαση και παρακολούθηση), τη συμμετοχή τους (σε ποιοτικές μαθησιακές εμπειρίες) και τα επιτεύγματα τους (σε σχέση με τα αποτελέσματα τα οποία προκύπτουν μέσα από τη μαθησιακή διαδικασία). Το μοντέλο αυτό, όπως περιγράφεται μέσα από τις *Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ένταξη των Ηνωμένων Εθνών* (2005) συγκεντρώνει στοιχεία από τις μελέτες του Φορέα και τονίζει ότι η παρουσία του μαθητή – σε οποιοδήποτε εκπαιδευτικό πλαίσιο- δεν είναι αρκετή από μόνη της. Όπως τόνισαν οι νέοι εκπρόσωποι στην ακρόαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις Βρυξέλλες το Νοέμβριο του 2011, οι μαθητές είναι

αναγκαίο να εμπλέκονται ενεργά στη διαδικασία αξιολόγησης τους και στη μάθηση τους και σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν το μέλλον τους.

3. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

Ενώ οι βασικές εργασίες του Φορέα εστιάζουν κυρίως στον τομέα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ωστόσο οι συγκεκριμένες αρχές μπορούν να εφαρμοστούν σε όλους τους τομείς και τις φάσεις της διαβίου μάθησης και στην τυπική και μη-τυπική εκπαίδευση. Οι μαθητοκεντρικές αρχές μπορούν να εφαρμοστούν εξίσου στους μαθητές με και χωρίς αναπηρίες, καθώς η ένταξη αφορά την ποιότητα της εκπαίδευσης όλων των μαθητών.

3.1 Η ανταπόκριση στις φωνές των μαθητών

Οι φωνές των μαθητών και των οικογενειών και των συνηγόρων τους θα πρέπει να εισακούονται, ειδικότερα όταν οι αποφάσεις που λαμβάνονται μπορεί να επηρεάσουν τις ζωές τους.

Πρέπει να παρέχονται όλες οι σχετικές πληροφορίες στους μαθητές στην κατάλληλη μορφή ώστε να είναι σε θέση να συμμετέχουν πλήρως σε όλες τις συζητήσεις και τις αποφάσεις σχετικά με την εκπαίδευση και τα σχέδια για το μέλλον τους.

Οι μαθητές πρέπει να έχουν λόγο σε αποφάσεις που τους επηρεάζουν σχετικά με:

- την αξιολόγηση – με το να έχουν τη δυνατότητα επιλογής διαφορετικών τρόπων παρουσίασης του τι γνωρίζουν, τι κατανοούν και τι μπορούν να κάνουν, και τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε συζητήσεις σχετικά με τις πληροφορίες που θα περιλαμβάνει η αξιολόγηση και τους τρόπους υποστήριξης της μελλοντικής τους μάθησης
- τη μαθησιακή διαδικασία – με το να έχουν διαφορετικούς τρόπους πρόσβασης στην πληροφορία, τρόπους που να έχουν νόημα και τους εκφράζουν
- το σχεδιασμό της μάθησής τους, λαμβάνοντας υπόψη προσωπικούς παράγοντες
- την παροχή υποστήριξης με σκοπό την κατάρριψη των εμποδίων στη μάθηση και η οποία δε θα τους στιγματίζει ή διαχωρίζει από τους συμμαθητές τους

- το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών – να έχουν λόγο σε αποτελέσματα που θα σχετίζονται με και θα έχουν νόημα για τον καθένα προσωπικά και
- την αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων με σκοπό τη διασφάλιση των εκπαιδευτικών επιτευγμάτων και της ευημερίας του μαθητή.

3.2 Ενεργή συμμετοχή των μαθητών

Όλοι οι μαθητές δικαιούνται να συμμετέχουν ενεργά στη ζωή του σχολείου και της κοινότητας.

Όλοι οι μαθητές πρέπει να αισθάνονται μέρος της τάξης/του σχολείου τους, και να αναγνωρίζεται η ατομική συμβολή τους στην ζωή της κοινότητας. Θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η γνώμη των μαθητών σχετικά με οποιαδήποτε πρόσθετη υποστήριξη που χρειάζονται με σκοπό να βοηθηθούν και να συμμετέχουν σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων και των εμπειριών.

Οι μαθητές θα πρέπει:

- να βιώνουν το αίσθημα του «ανήκειν» και να αισθάνονται ασφαλείς στο σχολικό περιβάλλον
- να τους παρέχονται ευκαιρίες για συνεργασία και συνεργατική μάθηση, μέσα σε ευέλικτες ομάδες συμμαθητών με σκοπό να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες και δεξιότητες επικοινωνίας
- να αναγνωρίζονται και να γιορτάζονται τα επιτεύγματα τους
- να συμμετέχουν πλήρως σε έξω-μαθησιακές και εξωσχολικές δραστηριότητες
- να αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη μάθησή τους και ενεργό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία, διατηρώντας υψηλές προσδοκίες και αυξάνοντας την ανεξαρτησία τους στη μάθηση
- να αναγνωρίζουν τις ευθύνες τους απέναντι στους άλλους, στο σχολείο και την κοινότητα.

3.3 Θετική στάση των εκπαιδευτικών

Όλοι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να έχουν θετική στάση απέναντι σε όλους τους μαθητές και τη θέληση να εργαστούν συνεργατικά με τους συναδέλφους τους.

Όλοι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αντιλαμβάνονται τη διαφορετικότητα ως μία δύναμη και ένα κίνητρο για την προσωπική τους περαιτέρω μάθηση. Κατά τη διάρκεια της βασικής και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται εμπειρίες που θα τους βοηθήσουν να αναπτύξουν θετικές στάσεις και αξίες και θα τους ενθαρρύνουν να ερευνήσουν, να αναλογιστούν και να ανακαλύψουν καινοτόμες λύσεις για κάθε νέα πρόκληση που παρουσιάζεται από τη διαφορετικότητα των μαθητών. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να καλοδέχονται την υποστήριξη από συναδέλφους τους διαφορετικών ειδικοτήτων και να εργάζονται συνεργατικά, μετακινούμενοι από μία ατομική σε μία συλλογική προσέγγιση της εργασίας τους.

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει:

- να αναλαμβάνουν την ευθύνη όλων των μαθητών και να κατανοούν τις θεμελιώδεις ανάγκες τις οποίες όλοι οι μαθητές έχουν από κοινού π.χ. να αισθάνονται ασφαλείς, να ανήκουν, να απολαμβάνουν το χρόνο τους στο σχολείο και να επιτύχουν ουσιαστικά αποτελέσματα·
- να εκτιμούν και να επιδεικνύουν δέσμευση στην ανταπόκριση σε ένα ευρύ φάσμα αποτελεσμάτων (συμπεριλαμβανομένων της συναισθηματικής υγείας και της ευημερίας, και των κοινωνικών δεξιοτήτων) και να διατηρούν υψηλές προσδοκίες για όλους τους μαθητές·
- να αναγνωρίζουν πότε οι μαθητές χρειάζονται υποστήριξη και να μεριμνούν προς αυτό με ευαισθησία και σε συνεργασία με το μαθητή, χωρίς να χρησιμοποιούν δυνητικά περιοριστικές ταμπέλες·
- να έχουν γνώσεις σχετικά με ένα εύρος πηγών μάθησης (συμπεριλαμβανομένων των ΤΠΕ) και τις κατάλληλες δεξιότητες ώστε να είναι σε θέση να τις αξιοποιήσουν αποτελεσματικά στην τάξη·
- να διατηρούν θετική στάση απέναντι στην καινοτομία και να είναι προετοιμασμένοι να συνεχίσουν την προσωπική και επαγγελματική τους εξέλιξη·
- να συνεργάζονται και να υποστηρίζουν τους συναδέλφους κατά τη διάρκεια αναστοχασμού της πρακτικής τους και με σκοπό να οικοδομήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους «ομαδικά» ώστε

να βοηθήσουν τους μαθητές (για παράδειγμα στην ανάπτυξη στρατηγικών εξατομικευμένης υποστήριξης της τάξης και σχεδίων μετάβασης) και

- να επικοινωνούν αποτελεσματικά με τους μαθητές, τους γονείς και τους συναδέλφους από όλους τους φορείς και να υποστηρίζουν τη συνεργατική πρακτική προς όφελος των μαθητών.

3.4 Αποτελεσματικές δεξιότητες των εκπαιδευτικών

Όλοι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αναπτύσσουν δεξιότητες για την ανταπόκριση στις διαφορετικές ανάγκες όλων των μαθητών.

Κατά τη διάρκεια της βασικής και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εφοδιάζονται με τις δεξιότητες, τις γνώσεις και την κατανόηση που θα τους καταστήσουν ικανούς και σίγουρους να ανταποκριθούν αποτελεσματικά σε ένα ευρύ φάσμα αναγκών των μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αναπτύξουν ένα ευρύ φάσμα προσεγγίσεων στην αξιολόγηση και την παιδαγωγική ώστε να είναι σε θέση να τις αξιοποιήσουν με ευέλικτους τρόπους με σκοπό τη μείωση των εμποδίων στη μάθηση και να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή και την καλύτερη επίδοση των μαθητών. Θα πρέπει να αναπτύξουν μία σαφή λογική σχετικά με τις προσεγγίσεις που αξιοποιούν, με το να αναγνωρίζουν και να προβληματίζονται σχετικά με τους παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν τη μάθηση και τα εμπόδια που μπορεί να προκύψουν.

Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει:

- να αξιολογούν τους μαθητές αξιοποιώντας ένα εύρος προσεγγίσεων οι οποίες θα τους επιτρέψουν να δείξουν τι γνωρίζουν, τι κατανοούν και τι μπορούν να κάνουν μέσα από διαφορετικούς τρόπους
- να χρησιμοποιούν την επανατροφοδότηση με σκοπό να μπορούν να διακρίνουν και να καταπολεμούν τα εμπόδια στη μαθησιακή διαδικασία (φυσικά εμπόδια, στάσεις, οργανωτικά εμπόδια) και να σχεδιάζουν μαζί με τους μαθητές τις μελλοντικές κινήσεις με σκοπό τη διασφάλιση ότι η μελλοντική μάθηση θα είναι προσβάσιμη, συνεκτική και συνδεδεμένη με τις ζωές τους

-
-
- να παρέχουν ένα εύρος ευκαιριών μάθησης με δυνατότητα επιλογής από όλους τους μαθητές, ευθυγραμμισμένο με τη θεώρηση της νοημοσύνης ως πολυδιάστατης·
  - να αξιοποιούν μία σειρά προσεγγίσεων διδασκαλίας, χρησιμοποιώντας ευέλικτες ομάδες μαθητών και λαμβάνοντας υπόψη τις προτιμήσεις των μαθητών·
  - να σχεδιάζουν ένα κατάλληλο και συνεπές πρόγραμμα σπουδών το οποίο θα παρέχει ευκαιρίες για την ανάπτυξη βασικών, διαθεματικών ικανοτήτων και την ουσιαστική εμπλοκή όλων των μαθητών και
  - να εργάζονται με τους συναδέλφους τους με σκοπό την ανάπτυξη εξατομικευμένων σχεδίων για τη διασφάλιση της ανάπτυξης οποιασδήποτε απαραίτητης υποστήριξης, βοηθημάτων και προσαρμογών ώστε να ανταποκριθούν στις ανάγκες των μαθητών με συνέπεια.

3.5 Σχολική Ηγεσία με όραμα

Οι διευθυντές των σχολείων θα πρέπει να εκτιμούν τη διαφορετικότητα ανάμεσα στο προσωπικό του σχολείου όπως και των μαθητών, να ενθαρρύνουν τη συναδελφικότητα και να υποστηρίζουν την καινοτομία

Οι αποτελεσματικές ενταξιακές πρακτικές απαιτούν μια σχολική ηγεσία με όραμα σε όλα τα επίπεδα η οποία θα επιδεικνύει ενταξιακές αξίες και θα αναπτύσσει ένα θετικό ήθος και ένα μαθησιακό περιβάλλον που θα αποτελέσουν τη βάση για περισσότερο ποιοτική εκπαίδευση. Σε ολόκληρο το σχολείο, οι ενταξιακές αξίες θα πρέπει να γίνονται σαφείς σε όλες τις πολιτικές και στην ανάπτυξη σχεδίων και να επιδεικνύονται μέσα από αλληλο-υποστηρικτικές εργασιακές σχέσεις και μέσα από την πρακτική των διευθυντών των σχολείων, του διδακτικού προσωπικού και τους μαθητές.

Οι διευθυντές των σχολείων θα πρέπει:

- να καθιερώσουν ένα θετικό ήθος και μια μαθησιακή κουλτούρα υλοποίησης του οράματος τους και εφαρμογής των ενταξιακών αρχών και πιστεύω σε όλες τις πτυχές της σχολικής ζωής·
- να διασφαλίσουν ότι η ένταξη και η ευημερία του μαθητή θα είναι κεντρικές σε όλες τις πολιτικές και σαφείς σε όλες τις πρακτικές·

- να οργανώσουν το σχολείο με τρόπους οι οποίοι θα αποφεύγουν την ταμπλοποίηση ή την κατηγοριοποίηση των μαθητών, π. χ. ευέλικτη και μικτή ομαδοποίηση των μαθητών σε διαφορετικές δραστηριότητες·
- να εργαστούν ενεργά για την προώθηση μεθόδων ανταπόκρισης στη διαφορετικότητα οι οποίες θα εντάσσουν τους μαθητές με την επέκταση όσων παροχών είναι διαθέσιμες στο σύνηθες μαθησιακό τους περιβάλλον·
- να ενθαρρύνουν και να ενδυναμώνουν το διδακτικό προσωπικό με σκοπό την ανάπτυξη των δυνατοτήτων και των ικανοτήτων τους για την αντιμετώπιση των διαφορετικών αναγκών μέσα από διαφορετικές προσεγγίσεις και να μοιράζονται την εμπειρία τους με ολόκληρη την σχολική κοινότητα·
- να υποστηρίξουν το διδακτικό προσωπικό ώστε τα μέλη να αναστοχάζονται σχετικά με την πρακτική τους και να γίνουν αυτόνομοι εκπαιδευόμενοι διαρκούς μάθησης·
- να διαχειρίζονται τους διαθέσιμους πόρους αποτελεσματικά και να διασφαλίζουν ότι αντικατοπτρίζουν και σέβονται τη διαφορετικότητα των μαθητών του σχολείου·
- να αξιοποιούν τις διαθέσιμες πηγές χρηματοδότησης δημιουργικά με σκοπό να διασφαλίσουν τη φυσική πρόσβαση στα κτήρια και την κατάλληλη υποστήριξη (συμπεριλαμβανομένων των βοηθημάτων/ΤΠΕ) για όλους τους μαθητές·
- να αναπτύξουν αποτελεσματικές μεθόδους παρακολούθησης, αυτό-αξιολόγησης και μαθητο-κεντρικής αξιολόγησης οι οποίες θα συνυπολογίζουν τα επιτεύγματα όλων των μαθητών και γενικότερων, όσο και ακαδημαϊκών, αποτελεσμάτων·
- να αξιοποιούν τα αποτελέσματα της παρακολούθησης και της αξιολόγησης προκειμένου να ενημερώσουν το σχεδιασμό και τη βελτίωση της στρατηγικής για την ανάπτυξη των δυνατοτήτων του σχολείου ώστε να είναι σε θέση να εξασφαλίσει την καλύτερη δυνατή πρόοδο για όλους τους μαθητές·
- να παρέχουν αποτελεσματική υποστήριξη σε όλο το διδακτικό προσωπικό και να εργάζονται ως μεσολαβητές με σκοπό την εκτόνωση εξωτερικών πιέσεων με την ανάπτυξη μίας σαφούς λογικής για τις προσεγγίσεις οι οποίες υιοθετούνται από το σχολείο·

-
-
- να διαχειρίζονται το ειδικό προσωπικό και τα εσωτερικά και εξωτερικά δίκτυα συνεργατών ώστε να αναλάβουν κοινές ευθύνες και να εργάζονται σε συνεργασία με σκοπό τη διευκόλυνση της πρόσβαση στα προγράμματα σπουδών και τις εξωσχολικές δραστηριότητες για όλους τους μαθητές
  - να επικοινωνούν αποτελεσματικά με την τοπική κοινότητα, τις διεπιστημονικές υπηρεσίες υποστήριξης και τα ειδικά πλαίσια με σκοπό να διασφαλίσουν μια ολιστική και συντονισμένη προσέγγιση των μαθητών και των οικογενειών τους η οποία θα αναγνωρίζει τη σημαντικότητα της ανταπόκρισης σε διαφορετικές ανάγκες για την ενίσχυση της μάθησης.

3.6 Συνεκτικές διεπιστημονικές υπηρεσίες

Κάθε σχολείο θα πρέπει να έχει πρόσβαση στην υποστήριξη από διεπιστημονικές κοινοτικές υπηρεσίες.

Τα παιδιά και οι νέοι δεν θα μπορέσουν να επιτύχουν στην μάθηση αν οι βασικές ανάγκες υγείας, οι κοινωνικές και συναισθηματικές ανάγκες τους δεν καλυφτούν. Αυτό ίσως να απαιτεί την υποστήριξη των οικογενειών και των κοινοτήτων και είναι επίσης απαραίτητο οι υπηρεσίες σχετικά με την υγεία και τις κοινωνικές υπηρεσίες να συνεργαστούν και να διασφαλίσουν μία ολιστική προσέγγιση.

Οι διεπιστημονικές υπηρεσίες θα πρέπει:

- να επιδεικνύουν καλές εργασιακές σχέσεις και αποτελεσματική επικοινωνία ανάμεσα στους διαφορετικούς τομείς/υπηρεσίες και τα σχολεία της κοινότητας. Είναι αναγκαίο να ενθαρρύνουν την ανταλλαγή κατάλληλων πληροφοριών και την έγκαιρη υποστήριξη για την ανταπόκριση στις πρόσθετες ανάγκες (όπως είναι οι θεραπείες και οι ανάγκες υγείας, υποστήριξη ψυχικής υγείας, κ.τ.λ.)
- να εργάζονται στενά με τους γονείς και τους μαθητές με σκοπό να ενισχύσουν τους δεσμούς μεταξύ της οικογένειας, του σχολείου, της διεπιστημονικής ομάδας και
- να συνεργάζονται με τα σχολεία με σκοπό την εμπλοκή όλων των ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών ειδικών σχολείων/πλαισίων και να διερευνούν καινοτόμους τρόπους για την ανταλλαγή της τεχνογνωσίας τους.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Με βάση το έργο του Φορέα και συγκεκριμένα τις βασικές αρχές που περιγράφονται στις συστάσεις του 2009, το παρόν έγγραφο παραθέτει κάποιες σημαντικές σκέψεις για την προώθηση της ενταξιακής πρακτικής.

Αναγνωρίζοντας τη σημαντικότητα του ρόλου του εκπαιδευτικού, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2006) δηλώνει ότι: «Οι σημαντικότεροι παράγοντες για την αποτελεσματικότητα και την ισοτιμία είναι η ποιότητα, η εμπειρία και η κινητοποίηση των εκπαιδευτικών και των μεθόδων παιδαγωγικής που αξιοποιούν. Οι εκπαιδευτικοί σε συνεργασία με τους γονείς και τις υπηρεσίες πρόνοιας για τα παιδιά κατέχουν ένα καίριο ρόλο για τη διασφάλιση της συμμετοχής εκείνων που προέρχονται από περισσότερο μειονεκτούσες ομάδες πληθυσμού» (σελ. 6).

Όπως αναφέρει και ο διευθυντής του Φορέα Cor Meijer, κατά την ομιλία του στην εναρκτήρια συνάντηση για την έκδοση της Παγκόσμιας Έκθεσης της Αναπηρίας (Ιούνιος 2011): «Μπορούμε να μιλάμε για την ένταξη σε πολλαπλά επίπεδα: σε εννοιολογικό επίπεδο, σε πολιτικό επίπεδο, ιδεαλιστικό ή ερευνητικό επίπεδο, αλλά σε τελικό επίπεδο είναι ο εκπαιδευτικός αυτός ο οποίος καλείται να υποστηρίξει διαφορετικούς μαθητές μέσα σε μια τάξη. Είναι ο εκπαιδευτικός αυτός που καλείται να εφαρμόσει στην πράξη τις αρχές της ενταξιακής εκπαίδευσης».

Οι βασικές αρχές οι οποίες περιγράφονται εδώ, αν υποστηριχθούν από αυτές που προσανατολίζονταν προς τους υπευθύνους χάραξης πολιτικής το 2009 θα μπορούσαν να υποστηρίξουν τους εκπαιδευτικούς και άλλους επαγγελματίες ώστε να αναπτύσσουν περισσότερο ενταξιακές πρακτικές και να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε περισσότερες διαφορετικές ανάγκες στις γενικές τάξεις.

---

5. ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Όλες οι πληροφορίες που αναφέρονται στο παρόν κείμενο είναι διαθέσιμες στον τομέα Key Principles – Projects area στον ιστότοπο του Φορέα στο: <http://www.european-agency.org/agency-projects/key-principles>

Αυτές περιλαμβάνουν :

- Μία «σύνθεση» των ευρημάτων των μελετών του Φορέα οι οποίες υποστηρίζουν κάθε μία από τις βασικές αρχές όπως αυτές παρουσιάστηκαν στην ενότητα 3·
- Διαδικτυακές συνδέσεις σε όλες τις εκδόσεις του Φορέα και σε όλο το υλικό που αναφέρεται στο συγκεκριμένο κείμενο.

5.1 Πηγές του Φορέα

- *Ειδική Αγωγή στην Ευρώπη* (2003)
- *Ειδική Αγωγή στην Ευρώπη – Θεματική Δημοσίευση* (Τόμος 1, 2003 και Τόμος 2, 2006)
- *Συμμετοχική Εκπαίδευση και πρακτικές στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση* (2005)
- *Η Φωνή των νέων για την Ειδική Αγωγή – Αποτελέσματα της Ακρόασης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο* (2005)
- *Πρώιμη Παιδική Παρέμβαση* (2005)
- *Εξατομικευμένα Σχέδια Μετάβασης* (2006)
- *Η Αξιολόγηση στο Πλαίσιο της Συνεκπαίδευσης* (2007 και 2009)
- *Η Φωνή των Νέων: Η Διαφορετικότητα στην Εκπαίδευση* (2008)
- *Διακήρυξη της Λισσαβόνας. Οι Απόψεις των Νέων Ανθρώπων για την Ενιαία Εκπαίδευση* (2007)
- *Η Εφαρμογή της Αξιολόγησης στη Συνεκπαίδευση* (2009)· *Αξιολόγηση για τη Μάθηση και Μαθητές με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες* (2009)· *Πρακτική Εφαρμογή της Συνεκπαίδευσης* (2009)· *Οι Προτάσεις της Κύπρου για την Αξιολόγηση στη Συνεκπαίδευση* (2009)
- *Ανάπτυξη Δέσμης Δεικτών – για τη συνεκπαίδευση στην Ευρώπη* (2009)

-
-
-
- Πολυπολιτισμικότητα και Ειδική Αγωγή (2009)
  - Πρώιμη Παιδική Παρέμβαση – Πρόοδος και Εξελίξεις 2005–2010 (2010)
  - *Inclusive Education in Action – Project Framework and Rationale* (Ενταξιακή Εκπαίδευση στην Πράξη – Πλαίσιο του έργου και σκεπτικό) (2010)
  - *Teacher Education for Inclusion – Literature Review* (Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών σε Ζητήματα Ένταξης – Θεωρητική Επισκόπηση) (2010)
  - *Τεχνολογία Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ICT) στην Ειδική Αγωγή (ΕΑ)* (2011)
  - *Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών σε Ζητήματα Ένταξης στην Ευρώπη* (2011)
  - *Participation in Inclusive Education – A Framework for Developing Indicators* (Η Συμμετοχή στην Ενταξιακή Εκπαίδευση – Ένα πλαίσιο Ανάπτυξης Δεικτών) (2011).

5.2 Άλλες πηγές

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2006) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αποδοτικότητα και Ισότητα στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Βρυξέλλες, 8.9.2006 COM(2006) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0481:FIN:EL:PDF>

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2010) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την επιτροπή των Περιφερειών. Ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2010-2020: Ανανέωση της δέσμευσης για μία Ευρώπη χωρίς εμπόδια. Βρυξέλλες, 15.11.2010 COM (2010) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:EL:PDF>

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009) Συμπεράσματα του συμβουλίου της 12^{ης} Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («ΕΚ2020) (2009/C 119/02) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:EL:PDF>

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010) *Συμπεράσματα του συμβουλίου σχετικά με την κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης*. 3013^η Σύνοδος του Συμβουλίου Παιδεία, Νεολαία και Πολιτισμός, Βρυξέλλες, 11 Μαΐου 2010 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:135:0002:0007:EL:PDF>

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2011) *Συμπεράσματα του Συμβουλίου για το ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην εφαρμογή της στρατηγικής του «Ευρώπη 2020»* (2011/C 70/01) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:070:0001:0003:EL:PDF>

Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (2007) *Όχι άλλες αποτυχίες: Δέκα βήματα προς την ισότητα στην εκπαίδευση*, ΟΟΣΑ, Παρίσι

Ηνωμένα Έθνη (2005) *Κατευθυντήριες Γραμμές για την ένταξη: Διασφάλιση της Πρόσβασης σε μία Εκπαίδευση για όλους*. Ηνωμένα Έθνη, Παρίσι

Ηνωμένα Έθνη (2006) *Σύμβαση για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία*, Νέα Υόρκη, Ηνωμένα Έθνη

Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (2011) *Παγκόσμια Έκθεση για την Αναπηρία*, Γενεύη, Ελβετία, ΠΟΥ

UNESCO (2009) *Κατευθυντήριες γραμμές πολιτικής χάραξης για την Ένταξη στην Εκπαίδευση*, Ηνωμένα έθνη, Παρίσι

Η πρώτη έκθεση της σειράς των Βασικών Αρχών βασίστηκε σε δημοσιευμένες εργασίες του Φορέα μέχρι το 2003. Μία περαιτέρω επισκόπηση των εργασιών του Φορέα δημοσιεύτηκε το 2009 με το έγγραφο *Βασικές Αρχές για τη Προαγωγή της Ποιότητας στη Συνεκπαίδευση – Προτάσεις για τους Διαμορφωτές Πολιτικής*.

Και οι δύο δημοσιεύσεις παρείχαν μία σύνθεση των κεντρικών ευρημάτων τα οποία βασίστηκαν στις θεματικές μελέτες του Φορέα με σκοπό την υποστήριξη της ενταξιακής πολιτικής.

Το τρίτο έγγραφο της σειράς Βασικών Αρχών επίσης αντλεί πληροφορίες από τις θεματικές εργασίες του Φορέα που πραγματοποιήθηκαν από το 2003, αλλά εστιάζει σε Βασικές Αρχές για την Πρακτική που θα υποστηρίξουν την ποιοτική ενταξιακή εκπαίδευση. Έχει προετοιμαστεί από υπευθύνους χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής και άλλους επαγγελματίες που καθοδηγούν τις εξελίξεις στην εκπαίδευση. Ο στόχος του εγγράφου είναι να παρέχει μία σύνοψη των βασικών αρχών πρακτικής οι οποίες θεωρούνται κρίσιμες για την παροχή ποιοτικής υποστήριξης σε μαθητές με διαφορετικές ανάγκες στα γενικά πλαίσια.

Υπάρχει η ελπίδα ότι οι Βασικές Αρχές, όπως παρουσιάζονται στο παρόν έγγραφο, θα υποστηρίξουν την μετακίνηση προς τη δημιουργία περισσότερο ενταξιακών εκπαιδευτικών συστημάτων σε όλη την Ευρώπη.

